

Analiza norveške in slovenske zakonodaje ter predlogi in priporočila zakonodajnih sprememb ter nekaterih dobrih praks

Tekst pripravile: Milica Antić Gaber, Katarina Vučko, Jasna Podreka, Vlasta Jalušič, Metka Rokсандić

1. UVOD

V Sloveniji v politiko na lokalni ravni še vedno ni vključeno zadostno število žensk. Njihova udeležba je na različnih mestih odločanja zelo raznolika. Članic mestnih svetov je 42%, v večjih občinah jih je 33% v občinskih svetih, medtem ko jih je v manjših občinah le 22% (Pleš Murko in druge, 2015). Med županjami jih je zelo malo, saj jih po zadnjih volitvah 2014 vodi le 16 od 212 občin, kar predstavlja zgolj 7,6 odstotka vseh županskih mest. Prav tako je le v treh občinah več kot 50 odstotkov svetnic in kar deset občin, kjer v mestnem oz občinskem svetu ni niti ene svetnice (Metina lista, 2015). Situacija se je od zadnjih volitev 2014 spremenila, ko se je v celoti uveljavila 40% spolna kvota pri kandidiranju in princip zadrge oz. izmeničnega uvrščanja spolov v prvi polovici kandidatne liste. Izvoljenih je bilo za 10 odstotnih točk več občinskih svetnic kot na volitvah 2010, ko jih je bilo izvoljenih 22%, vendar je stanje še daleč od zadovoljujočega. Dobra lokalna samouprava je ključna za dobre življenjske pogoje v lokalnih skupnostih, katerih polovico predstavljajo ženske. To je prostor, kjer ljudje zadovoljujejo svoje ključne potrebe in v kolikor ženske niso vključene v ustvarjanje lokalne politike in v odločanje na tej ravni, se njihov družbeni in ekonomski status ne bo izboljšal. Na Norveškem je bilo na lokalnih volitvah 2011 izvoljenih dobrih 38% žensk in več kot 22% županj (Statistics Norway, 2015). Čeprav prakse nekaterih ekonomsko in socialno bogatejših držav kažejo, da so spremembe na lokalnih nivojih hitrejše kot na nacionalnih, pa se v nekaterih okoljih dogaja ravno nasprotno – v njih ženske predstavljajo manjši odstotek med župani in svetniki. Tudi v Sloveniji se to dogaja, kar posebej velja za majhne občine in županske volitve, kjer se voli po večinskem volilnem sistemu.

Zakonodaja je eden učinkovitejših mehanizmov, ki omogoča enakopravno zastopnost žensk pri političnem odločanju. Izkušnje so pokazale, da so načelno strinjanje o enakosti spolov in verbalne podpore sicer pomembni a ne zadostni ukrepi za doseganje večje zastopnosti žensk v politiki. Potrebno je, vsaj v fazi, ko širša družba in odločilni politični akterji (stranke) še ne prepoznavajo pomembnosti enake prisotnosti obeh spolov na položajih odločanja, določene ukrepe in zahteve zakonsko opredeliti in tako pospešiti spremembe. Tako ne gre spregledati učinka kvot, ki sicer niso imele takojšnjega vpliva, so pa nedvomno prispevale k postopnemu povečevanju deleža žensk v Državnem zboru (DZ). Leta 2011, ko se delež žensk v DZ prvič povzpne nad 30%, so nedvomno k temu prispevale spremenjenje okoliščine kot na primer nove stranke, pritisk okolja, žensk znotraj strank,

začetek pomanjkanja moških kandidatov, itd. (S. Pleš in druge, 2013), pa le-te ne bi imela takšnega vpliva, če ne bi bile stranke tudi zakonsko primorane zagotoviti 35% delež žensk na kandidatnih listah.

Kljub nekaterim pomembnim zakonskim spremembam na tem področju pa ugotavljamo, da je slovenska zakonodaja, kar zadeva enake prisotnosti žensk in moških v politiki še vedno pomanjkljiva, zlasti če pogledamo lokalni nivo. Število oz. deleži žensk na županskih mestih ter med svetnicami jasno kažejo, da je očitno slovenska zakonodaja na tem področju še potrebna dodelave ter da so nekatere spremembe nujne, če hočemo začetnemu procesu vstopanja večjega števila žensk v politiko zagotoviti uspešno nadaljevanje.

Pri predlogu zakonodajnih sprememb, h katerim smo se obvezali tudi v projektu OPENN, je smiselno pogledati zakonodajo držav, ki se lahko pohvalijo z visokim deležem žensk oz. pravičnim zastopanjem obeh spolov v politiki. Tako je predvsem v skandinavskih državah. Ena od držav, ki pri tem nedvomno izstopa, je Norveška. Zato smo se odločili proučiti njeno zakonodajo in poiskati njene prednosti. Sočasno pa bomo pregledali tudi slovensko zakonodajo in proučili njene pomanjkljivosti v luči norveške zakonodaje. Osredotočili se bomo na tri ključne tako slovenske kakor norveške zakone, ki posredno in neposredno vplivajo na volitve in njihov izid ter posledično na zastopanost spolov v politiki. To so:

- Zakon o enakih možnostih
- Zakon o lokalnih volitvah / Zakon o lokalni (samo)upravi
- Zakon o političnih strankah

V skladu s tem bomo na koncu podali nekaj konkretnih predlogov za spremembo zakonodaje v slovenskem prostoru.

2. Analiza norveške zakonodaje in dobrih praks

2.1. Zakonodaja

Zakonodaja s področja enakih možnosti:

Norveški zakon o enakosti spolov določa popolnoma jasna merila o uravnoteženi zastopanosti spolov v odborih: generalno sledi načelu, da mora biti vsak od spolov zastopan vsaj s 40 odstotki v posameznem odboru. Navedena določba se sicer ne uporablja za odbore, katerih člani so imenovani s strani neposredno voljenih teles (npr. parlamenta). V primeru odborov, voljenih s strani neposredno voljenih teles v občinskih in okrajnih oblasteh, zakon napotuje na uporabo Zakona o lokalni (samo)upravi.

Zakonodaja s področja lokalnih volitev oz Zakon o lokalni samoupravi

Enako kot v primeru zakona o enakosti spolov, norveški zakon, ki vsebuje relevantne določbe glede lokalnih volitev, določa popolnoma jasna merila o uravnoteženi zastopanosti spolov na kandidatnih listah: generalno sledi načelu, da mora biti vsak od spolov zastopan vsaj s 40 odstotki kandidatov na listi, pri čemer za do devet voljenih članov izrecno določa minimalno število kandidatov obeh spolov.

Slovenska zakonodaja določa uravnoteženost spolov na kandidatnih listah in njegovo neupoštevanje kaznuje z izključitvijo kandidatne liste iz volitev. Norveška zakonodaja v prid uravnoteženi zastopanosti spolov določa pravila glede učinka/rezultata, to je dodelitve glasov v proporcionalnem volilnem sistemu če je na podlagi predpisanega postopka dodelitve glasov en spol zastopan z manj

člani liste kot to zahtevajo pravila glede sestave kandidatnih list, se kandidati manj zastopanege spola kolikor je možno pomaknejo po listi navzgor, do mere, ki je potrebna, da se doseže takšna uravnoteženost.

Navedena pravila o zastopanosti spolov se uporabljajo tudi v primeru imenovanja občinske uprave. Če predpisani postopek imenovanja vodi v zastopanost enega od spolov, ki je manjša od zahtevane, se kandidati manj zastopanege spola vključijo do mere, ki je potrebna, da se doseže takšna uravnoteženost.

V nekaterih primerih, kot so neposredne volitve v organe, ki jih po zakonu lahko sestavljajo le člani občinskih ali okrožnih svetov in volitev v delovne odbore neposredno voljenih teles, je potrebno navedena pravila upoštevati »v največji možni meri«.

Pravila o zastopanosti spolov veljajo tudi za odbore občinskega sveta, ki so sestavljeni proporcionalno v skladu z razporejenostjo spola tistih, izmed katerih se voli.

Pravila veljajo tudi za volitve nadomestnega člana neposredno voljenega telesa, ki ni občinski ali okrožni svet, odbora občinskega sveta ali okrožnega sveta - nadomestni član tega telesa se imenuje iz iste skupine, kot ji je pripadal član, ki je odstopil; če pa bi ta postopek povzročil zastopanost enega od spolov, manjšo od 40 odstotkov članov telesa, se novi član izvoli med kandidati spola, ki je zastopan v manjši meri.

Izvzeta niso niti podjetja, ki so v vsaj dvotretjinski lasti občinskih oblasti – v tem primeru se zakon glede zastopanosti spolov v upravah teh podjetij sklicuje na določbe Zakona o družbah z omejeno odgovornostjo.

Zakonodaja s področja političnih strank

Norveški zakon o političnih strankah posebnih določb o zastopanosti obeh spolov ne vsebuje.

2.2. Dobre prakse

Na podlagi opravljenega študijskega obiska pri norveškem partnerju so bili – poleg zakonodaje na področju volitev – identificirani naslednji mehanizmi in ukrepi, ki vplivajo na višji delež žensk v politiki:

Nacionalna in lokalna raven

Mehanizmi, ki zagotavljajo ravnovesja med delom, družino in zasebnim življenjem - za moške in ženske, kot so na primer:

- a. Prilagodljiv delovni čas, različne storitve za otroke in starejše. Vse skupaj omogoča enakomerno posvečanje delu, skrbi za otroke in starejše.
- b. Omogočanje prožnega sistema zaposlovanja za oba spola.
- c. Prožni delovni čas omogoča tudi lažjo poznejšo upokožitev, daljše vplačevanje v pokojninsko blagajno in aktivnejše starejše generacije (starejši so srečnejši, ostanejo integrirani v socialne strukture in so tudi bolj zdravi). Skupnost kot takšna na ta način pridobiva v celoti (Wilkinson in Pickett, 2012). Družine z dvema plačama vplačujejo več davkov, davki pa so osnova za vse javne storitve: šole, bolnišnice, vrtci, transport, institucije, ne nazadnje pa so tudi podlaga za zaposlovanje v javnem sektorju.

- d. Ukrepi za uravnoveženost med delom in zasebnim življenjem vključujejo politike in pobude, ki omogočajo usklajevanje družinskega in poklicnega življenja, varstvo otrok, prilagodljiv delovni čas, (deljen) starševski dopust ipd.
- e. Ravnovesje med delom in zasebnim življenjem zahteva tudi nove storitve, s katerimi se zagotavlja varstvo in nega za otroke in starejše tudi izven »rednih delovnih« urnikov, storitve, ki predstavljajo veliko število delovnih mest (povečano zaposlovanje), izkoriščanje (intelektualnega in socialnega) potenciala tako žensk kot moških, pomeni povečanje družinskega dohodka, povečano potrošnjo, koriščenje storitev ter povečanje javnih prihodkov (davki).
- f. Prav tako tak koncept omogoča mladim parom ustvarjanje družine (povečanje rodnosti), kar je ključni dejavnik za prihodnjo gospodarsko in demografsko stabilnost in rasti (referenčne raziskave OECD, IDS in EU).

Volilna kampanja od leta 1965 do 2009 (*Electoral campaign from 1965-2009*) s sporočilom:

»Več žensk v lokalni politiki« in »Ženske na vodilnih in vodstvenih položajih« sta bili akciji, pri katerih so izdali poziv za prijavo žensk, ki so pripravljene prevzeti najvišje vodstvene položaje, same pa so zavzele srednje vodstvene položaje. Z njimi so izvedli več urjenj in treningov na katerih so jih dodatno usposobili, teh je bilo v enem letu 5, na vsakem je bilo prisotnih po 70 udeleženk. Skozi izobraževanje so jim preko srečanj z izkušenimi ženskami na najvišjih vodstvenih položajih približali izzive s katerimi se soočajo, na delavnicah so izvajali »igro vlog«, srečale so se tudi s »head-hunterji« in se seznanile z njihovimi zahtevami oz. iskanimi profili. Rezultat tega projekta je bil, da se je od 70 kandidatk med 15 in 20 žensk uspelo prebiti na najvišja vodstvena mesta.

Kampanja se je pričela približno 3 leta pred volitvami, tako da so ves ta čas intenzivno prikazovali statistične podatke o deležu žensk v politiki, o položaju žensk, itd. Imela je množično podporo med prebivalstvom in trajala je vse do leta 2009. Zaključila se je zato, ker potreba po takšni kampanji več ni bila ena ključnih prioritet.

Vzpostavitev občinskih odborov za enakost spolov okoli leta 1977.

Strankarska raven

Ob pregledu prednosti norveške zakonodaje je potrebno opozoriti še na dejstvo, da Norveška ne beleži takega javnega nezaupanja v stranke, kakor ga poznamo v Sloveniji, ampak je situacija ravno obratna. Politične stranke na Norveškem beležijo visoke stopnje zaupanja in tudi finančne podpore. Prav tako pa so izredno pomembne in igrajo ključno vlogo pri volitvah.

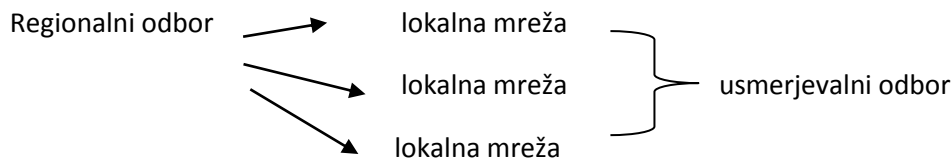
Strankam je dovoljeno, da pridobijo finančna sredstva tudi iz drugih virov in ne samo od države. Vendar morajo biti finančni viri javno znani, zato je nemogoče pridobivanje sredstev s strani anonimnih donatorjev. Podpora volitvam po principu »denar za vsak glas« pomeni, da stranka, ki na naslednjih lokalnih volitvah dobi več glasov kot na prejšnjih volitvah, prejme premosorazmerno večji delež sredstev s strani države. Stranke se prav tako financirajo iz lastnih sredstev, to so članarine, prihodki iz iger na srečo in prihodki od kapitala, prav tako pa se financirajo iz prispevkov zasebnikov, prispevkov podjetij in sindikatov (Political parties' financing, 2014).

Vloga politične stranke je ključna za uspešnost kandidature, saj kandidat/ka ne deluje individualno, ločeno od stranke. Praviloma je tako, da kandidatu/ki nekdo iz stranke predlaga, da kandidira. Prav tako pa tudi kampanjo vodijo in oblikujejo stranke in ne kandidat/ka sam/a. Vsestranska podpora stranke, finančni viri, ki jih le-te namenijo za posamezno kandidatko, sama organizacija volilne

kampanje in ostali momenti so izrednega pomena za vsakogar, ki kandidira. Prav tako pomembno je tudi mentorstvo bolj izkušenih članov v stranki.

Primer Delavske stranke in njenih aktivnosti:

- a. Kampanja »*Women can do it*« (šlo je za delavnice in usposabljanja, ki jih je organizirala stranka);
- b. Delavska stranka ima dolgo tradicijo vključevanja žensk v politiko, že vse od začetkov stranke, model pa so prenesli že v več kot 25 držav;
- c. Izdajajo priročnik s konkretnimi napotki in vsebinami.¹ Brošura vsebuje poglavja o demokraciji in participaciji žensk, o komunikaciji, argumentaciji, delu z mediji, pogajanjih in pomenu vzpostavitve mrež.
- d. Posebno pozornost posvečajo t.i. tehnikam dominacije in obrambi proti njim.
- e. Vzpostavljen je mentorski sistem, ki ga imenujejo »*conversation partners*«, skozi katerega sodelujejo po 3 kandidatke na začetku politične kariere in 1 izkušena političarka. Deluje tako, da stranka novim kandidatkam zagotovi mentorico (izkušeno političarko na državnem nivoju), s katero se srečujejo formalno in neformalno po potrebi kandidatke. Cilj takšnega mentorstva je predajanje izkušenj novinkam.
- f. Takšno povezovanje poteka tako lokalno, regionalno, kakor tudi nadnacionalno (Nordijska mreža socialističnih strank).
- g. Organizacija izobraževanj oz. usposabljanj poteka tudi neposredno po volitvah za izvoljene predstavnice. Izobraževanje se nanaša tako na opolnomočenje žensk za delo v politiki, kakor tudi za delo v strankarski in lokalni politiki. Podporno strukturo gradijo predvsem preko osnovnega strankarskega izobraževanja, kjer vzpostavljajo mrežo, motivirajo in dajo osnovne nasvete.
- h. Organizacijska struktura mreže za ženske v politiki pri delavski stranki je naslednja:

3. Analiza slovenske zakonodaje

Zakonodaja s področja enakih možnosti:

Oba zakona, tako norveški kot slovenski, vsebujeta določila o zastopanosti spolov v odborih, telesih in delegacijah, ki jih imenujejo javna telesa.

Pomembna razlika je že v imenu zakona, saj se norveški zakon imenuje zakon o enakosti spolov, medtem, ko slovenski zakon še vedno aplicira binarnost in naslavlja enake možnosti moških in žensk, kar pomeni, da spregleda širino in kompleksnost povezano z vprašanjem spola.

Slovenski zakon o enakih možnostih žensk in moških zastopanosti spolov v odborih javnih teles ne določa tako neposredno kot norveški zakon. Kljub temu pa (na splošno, ne zgolj glede sestave odborov javnih teles) sledi najmanj 40 odstotni zastopanosti posameznega spola kot kriteriju za uvedbo posebnih, začasnih ukrepov za ustvarjanje enakih možnosti žensk in moških ter za

¹ Takšen priročnik in brošuro so predstavnice te stranke predale predstavnicam Skupnosti občin Slovenije na obisku v okviru partnerskega projekta OPENN v mesecu aprilu 2015.

spodbujanje enakosti spolov na tistih področjih družbenega življenja, kjer se ugotavlja neuravnotežena zastopanost spolov oziroma neenak položaj oseb enega spola. Zakon zavezuje k upoštevanju načela uravnoteženosti spolov pri oblikovanju delovnih teles in sestavi delegacij tako neposredno voljeni Državni zbor kot tudi vlado ter ministrstva, vendar pa je dikcija v obeh primerih nekoliko drugačna: medtem, ko so vlada ter ministrice in ministri zavezani k upoštevanju načela uravnotežene zastopanosti žensk in moški, razen če to iz objektivnih razlogov ni mogoče, zakon za državni zbor določa, da naj v skladu z dejanskimi možnostmi v največji meri upošteva načelo uravnotežene zastopanosti žensk in moških pri oblikovanju delovnih teles in sestavi delegacij, ki jih ustanavlja v skladu s svojim poslovníkom.

Tako kot norveški Zakon o enakosti spolov tudi Zakon o enakih možnostih moških in žensk samoupravnih lokalnih skupnosti ne zavezuje k upoštevanju uravnoteženosti spolov v njihovih odborih (v norveškem primeru to področje ureja Zakon o lokalni (samo)upravi), zavezuje pa jih k spodbujanju in ustvarjanju enakih možnosti v okviru njihovih pristojnosti ter pri sprejemanju ukrepov in aktivnosti. Zakon določa možnost (ne pa obveznost!) imenovanja koordinatorice oziroma koordinatorja za enake možnosti, ki med drugim, predlaga ukrepe in aktivnosti na področju ustvarjanja enakih možnosti ter ima svetovalno vlogo pri oblikovanju rešitev za doseganje namena tega zakona v okviru posamezne lokalne skupnosti. Kadar ima samoupravna lokalna skupnost koordinatorico oziroma koordinatorja za enake možnosti, so organi samoupravnih lokalnih skupnosti dolžni pri načrtovanju razvoja in sprejemanju drugih odločitev obravnavati predloge ukrepov in aktivnosti, ki jih predlagajo koordinatorice oziroma koordinatorji za enake možnosti in jih ustrezno upoštevati.

Slovenski zakon vsebuje tudi določbe, ki se nanašajo na politične stranke, ki naj vsaka štiri leta sprejmejo načrt, v katerem se opredelijo do vprašanja uravnotežene zastopanosti obeh spolov ter v skladu z opredelitvijo določijo načine in ukrepe za spodbujanje bolj uravnotežene zastopanosti žensk in moških v organih stranke, na kandidatnih listah za volitve v državni zbor in v organe lokalnih skupnosti ter za volitve predsednice oziroma predsednika republike. Uveljavljanje tega dela zakona se ne spremlja, po zdaj znanih podatkih politične stranke tega praviloma ne počnejo, prav tako še ni bilo sproženega nobenega postopka zoper politično stranko. Obveznosti političnih strank glede dejanske zastopanosti obeh spolov v organih stranke ter na kandidatnih listah zakon ne predpisuje (obveznosti glede zastopanosti na kandidatnih listah določa Zakon o lokalnih volitvah).

Zakonodaja s področja lokalnih volitev

Slovenski Zakon o lokalnih volitvah glede uravnotežene zastopanosti obeh spolov vsebuje določbo, da morajo politična stranka **ali volivci**, ki v volilni enoti določijo več kot enega kandidata za člana občinskega sveta, določiti kandidate oziroma kandidatne liste tako, da pripada vsakemu od obeh spolov najmanj 40% kandidatur oziroma mest na kandidatni listi ter svoje kandidate oziroma kandidatke na prvi polovici kandidatne liste razporediti izmenično po spolu. To pravilo ne velja za kandidatne liste, na katerih so uvrščeni trije kandidati oziroma kandidatke, vendar pa mora biti na kandidatni listi, na katero so uvrščeni trije kandidati oziroma kandidatke, najmanj ena predstavnica ženskega in en predstavnik moškega spola.

Zakonodaja o političnih strankah

Slovenski Zakon o političnih strankah v zvezi s tem vsebuje samo določbo, da mora statut stranke določiti način zagotavljanja enakih možnosti obeh spolov pri določanju kandidatk in kandidatov za volitve v državni zbor in za predsednico oziroma predsednika republike ter kandidatke oziroma kandidate za volitve v organe lokalnih skupnosti in v Evropski parlament. Natančnih obveznosti političnih strank, podobno kot Zakon o enakih možnostih žensk in moških, ta zakon ne opredeljuje.

4. Prednosti, pomanjkljivosti ter možne ugodne spremembe v zakonodaji v Sloveniji (predlogi in priporočila)

Pri analizi in primerjavi norveške in slovenske zakonodaje so se izkazale naslednje ključne zadeve:

Oba zakona o enakih možnostih, tako norveški kot slovenski, vsebujeta določila o zastopanosti spolov v odborih, telesih in delegacijah, ki jih imenujejo javna telesa.

Pomembna razlika obstaja že v imenu zakona, saj se norveški zakon imenuje zakon o enakosti spolov, medtem ko slovenski zakon še vedno aplicira binarnost in naslavlja enake možnosti moških in žensk, kar pomeni, da spregleda širino in kompleksnost vprašanja spola.

Slovenski zakon o enakih možnostih žensk in moških zastopanosti spolov v odborih javnih teles ne določa tako neposredno kot norveški zakon. Norveški zakon o enakih možnostih kot tudi zakon o lokalni samoupravi imata glede tega zelo jasna določila (glej poglavje Zakonodaja s področja lokalnih volitev oz. Zakon o lokalni samoupravi na Norveškem).

Poleg volilne zakonodaje (vpeljava volilnih kvot) igrajo pomembno vlogo pri kandidiranju in izvolitvi obeh spolov na politične funkcije tudi strankarska pravila. Stranke so nasploh gatekeeperji demokracije in v tem smislu strankarske politike in demokratične ureditve predstavljajo pomemben strukturni moment ovire ali podpore za vstopanje žensk v lokalno politiko (OSCE, 2014). Norveška izkušnja kaže, da je treba stranke spodbujati/nagrajevati glede na dosežen rezultat. Pomembno je, da obstajajo na strankarskem nivoju in v zakonodaji mehanizmi, ki bodo stranke spodbujali glede na število izvoljenih strankarskih kandidatk (torej glede na rezultat), ne pa glede na število žensk, ki jih postavijo na kandidatne liste (Delys, 2014).

Za razliko od Norveške Slovenija beleži veliko nezaupanje v stranke. Na lokalni ravni je to povzročilo veliko naraščanje tako imenovanih neodvisnih list, ki včasih so, pogosto pa niso neodvisne od strank. A je še vedno več občin (Pleš Murko in druge, 2015), kjer so bile politične stranke večinski predlagatelji kandidatnih list.

Naslednji element, ki je pomemben pri izvolitvi kandidatk poleg strankarskih ureditev in kvot v volilni zakonodaji, je sam volilni sistem. Na lokalnem nivoju namreč v Sloveniji beležimo nek trend, ki je odvisen od uporabe večinskega sistema v majhnih občinah (z manj kot 12 člani občinskega sveta). Glede na uporabo dveh volilnih sistemov, ki veljata na lokalnih volitvah (proporcionalnega in večinskega), se pri občinah z manj kot 12 občinskimi svetniki v občinskem svetu volitve izvajajo po večinskem sistemu. Praksa v Sloveniji in drugod kaže, da je izvoljivost za ženske manjša v občinah z nižjim številom svetniških mest. V večinskem volilnem sistemu je večje število volilnih enot, kjer se volijo praviloma 1 do 3 mandati. Pri kandidiranju 1 do 3 kandidatk in kandidatov je nemogoče zagotoviti uravnoteženost spolov oz. spolno kvoto, kar posledično pomeni izvolitev manjšega števila žensk. Za večinski volilni sistem ne veljajo nobeni ukrepi za več žensk v občinskem svetu, zato je treba predlagati ukrep, ki bo vsaj posredno zagotavljal izvolitev večjega števila žensk kot do sedaj.

Število volilnih enot pomembno vpliva tudi na izvolitev žensk v občinah, kjer se občinski svet voli po proporcionalnem volilnem sistemu. Zakon predpisuje, da nobena volilna enota ne sme imeti manj kot 5 mandatov. V primeru, ko je le 5 mandatov, obstaja možnost oz. verjetnost, da je na kandidatni listi le 1 ženska in toliko manjša možnost, da je ženska izvoljena. Tako v kar 3 občinah ni bila nobena ženska izvoljena v občinski svet (Pleš Murko in druge, 2015).

Iz analize izidov lokalnih volitev 2014 (Pleš Murko in druge, 2015) sledi, da je bilo izvoljenih v 137 občinskih svetov (brez mestnih svetov) na podlagi preferenčnih glasov 340 svetnikov in 63 svetnic, oz. 14% moških in zgolj 2,6% žensk. Primer občine Gornji Petrovci je primer občine s proporcionalnim

volilnim sistemom, kjer kljub spolni kvoti, zadrugi in uporabi preferenčnega glasu ni bila izvoljena nobena ženska.

5. Predlogi zakonodajnih sprememb, ki bi bile smiselne s strokovnega stališča²

➤ za občine s proporcionalnim volilnim sistemom

1. Dopolnitev zakonskih kriterijev glede določanja volilnih enot tako, da se zakonski minimum izvolitve najmanj 5 mandatov v volilni enoti dvigne na najmanj 7 mandatov (gre za povečanje minim. števila mandatov v volilni enoti in s tem večja možnost za izvolitev žensk; primer večjih slov. mest, kjer je celo mesto 1 VE, ali kjer je število mandatov v VE večje, je večja možnost izvolitev žensk);³ *(Ta predlog bi lahko bil ocenjen kot poseganje v avtonomijo lokalnih skupnosti, saj je bil namen obstoječe rešitve zagotoviti enakomerno zastopanost krajev, ki sestavljajo občine in morda ne bi dobil podpore v občinskih svetih (za spremembo statuta je potrebna 2/3 večina, spremembe je težko uvajati). Toda če bi zakonodajalec to določil z zakonom bi bile občine dolžne uskladiti statute z zakonom ne glede na to, ali je za to potrebna 2/3 večina. Seveda bi takšna sprememba zahtevala veliko komuniciranja z lokalnimi skupnostmi, da bi te le razumele prednosti takšnega sistema. Sedanji volilni sistem na lokalni ravni je zelo kompliciran in ga v marsikateri občini ne razumejo, kar se v praksi pokaže tudi pri ugotavljanju izida glasovanja.)*
2. Ena od rešitev bi bila tudi, da se zakonom o lokalnih volitvah omeji število volilnih enot pri občinah, za katere velja proporcionalni sistem in da se za srednje velike občine do 10.000 prebivalcev zapiše, da se člani OS volijo po proporcionalnem sistemu v eni volilni enoti.⁴
3. predlagatelji kandidatne liste morajo pri več kot 1 predloženi kandidatni listi v 1 občini (kjer je več volilnih enot) zagotoviti izmenično razvrščanje vsakega od spolov na 1. mestu kandidatne liste);

➤ za občine z večinskim volilnim sistemom

Predlagatelji morajo pri kandidiranju pri skupnem številu kandidatov in kandidatk v posamezni občini zagotoviti najmanj 40% vsakega od spolov (tako se ne bi mogla ponoviti občina Veržej, kjer med kandidati ni bila niti ena ženska ali le ena leta 2010);

² Predlogi, ki jih navajamo v nadaljevanju, so navedeni in obravnavani izključno s strokovnega stališča avtoric na osnovi analize in posvetovanj z drugimi strokovnjaki. Ne ukvarjajo se z vprašanjem politične sprejemljivosti bodisi na ravni zakonodajalca ali na ravni lokalnih skupnosti.

³ Obstajajo tri občine, ki imajo več kot 5 kandidatov na VE in niso razdeljene.

⁴ Občina Bohinj (je denimo ena volilna enota) ali npr. občina Vodice.

➤ županske volitve

Dopolnitev Zakona o lokalnih volitvah (106. člen) tako, da se tudi pri določanju kandidatur za županska mesta smiselno upošteva spolna kvota kot je določena za kandidiranje za mestne in občinske svete in sicer, da morajo določiti »kandidate tako, da pripada vsakemu od obeh spolov najmanj 50% kandidatur« od skupnega števila vseh kandidatur za županske volitve.

Določilo bi se nanašalo na politične stranke, ki za županske volitve predlagajo več kot 2 kandidata_tki.

Določba bi se uveljavila postopno in bi se za prve naslednje volitve upoštevala 30% kvota, ki bi se za vsake naslednje volitve zvišala za 5 odstotnih točk.

6. Literatura in viri

Act relating to gender equality (the Gender Equality Act). 2007. Dostopno prek: <https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/the-act-relating-to-gender-equality-the-/id454568/> (3. september 2015).

Act relating to municipalities and county authorities (the Local Government Act). 2012. Dostopno prek: <https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/local-government-act/id439600/> (3. september 2015).

Act on certain aspects relating to the political parties (The Political Parties Act). 2005. Dostopno prek: <https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/political-parties-act/id440680/> (3. september 2015).

Delys, Sarah. 2014. Women & Political Representation. Handbook on Increasing Women's Political Participation in Georgia. Tbilisi: Human Rights Education and Monitoring Center. Dostopno prek: http://www.coe.int/t/democracy/electoral-assistance/Publications/Handbook-Women-Georgia_en.pdfv (15. avgust 2015)

Entelehia. 2011. Lokalne volitve 2010. Ljubljana: Agencija za strokovno podporo javnim politikam.

Hočevar, Barbara. 2014. Ženske v politiki: na oblast pridejo v času krize. Ljubljana: Enakopravnost spolov. Dostopno prek: <http://www.delo.si/assets/info5/20150307/enakopravnost-spolov/do/sklop1-1.html> (3. september 2015).

OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR). 2014. Handbook on promoting women's participation in political parties. Dostopno prek: <http://www.osce.org/odihr/120877?download=true> (11. september 2015)

Pleš S., Tanja in druge. 2013. Ženske v politiki v Sloveniji. Ljubljana: Inštitut za družbeno kreativnost. Dostopno prek: https://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=0CCsQFjACahUKEwiq8e7pxL3IAhWHmHIKH73Ako&url=http%3A%2F%2Fwww.idk.si%2Fdocs%2Fanaliza%2520stanja.docx&usg=AFQjCNGbu53Pbic1wai5PIEwB_3I5g53qA (11. september 2015).

Pleš Murko, Angela in druge. 2011. Vpliv volilnih okrajev na izvoljivost žensk. Ljubljana: Ženski Lobi Slovenije. Dostopno prek:

<http://www.zenskilobi.si/images/DOKUMENTI/ANALIZE/AnalizazvoljivostiVO.pdf> (11. september 2015).

Pleš Murko, Angela in druge. 2014. Občine brez občinske svetnice. Ljubljana: Ženski lobi Slovenije.

Political parties' financing. 2014. Dostopno prek: www.ssb.no/en/partifin (20. oktober 2015).

Wilkinson, Richard in Pickett, Kat. 2012. The spirit level - Why equality is better for everyone. OECD Report 2012, Closing the gender gap.

Zakon o enakih možnostih žensk in moških (Uradni list RS, št. 59/02 in 61/07 – ZUNEO-A). Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO3418> (3. september 2015).

Zakon o lokalnih volitvah (Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08 in 83/12). Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO308> (3. september 2015).

Zakon o političnih strankah (Uradni list RS, št. 100/05 – uradno prečiščeno besedilo, 103/07, 99/13 in 46/14). Dostopno prek: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO359> (3. september 2015).

Pleš Murko, Angela in druge. 2015. Vpliv sistema spolnih kvot na vključevanje načela enakosti spolov pri političnem odločanju na lokalni ravni. Primerjalna analiza kandidiranja in volilnih izidov žensk na lokalnih volitvah od leta 2002 do 2014. Ljubljana: Ženski Lobi Slovenije.

Analiza je nastala v okviru projekta OPENN
Projekt financira:

REPUBLIKA SLOVENIJA
SLUŽBA VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE ZA RAZVOJ
IN EVROPSKO KOHEZIJSKO POLITIKO